

Слабка ланка

Китайська влада усвідомила, що зниження споживчого попиту стало серйозною проблемою, і тепер прагне його збільшити

Вже є ознаки, що ситуація в китайській економіці поліпшується завдяки пакету стимулів, затверджену урядом у вересні 2024 року. У першому кварталі темпи зростання ВВП (рік до року) досягли 5,4 відсотка, продовживши помітне прискорення, яке спостерігається з третього кварталу минулого року.

Ба більше, зміна курсу стала очевидною ще наприкінці 2022 року, коли китайська влада визнала: падаючий попит став серйозною проблемою. Її головною причиною була ситуація на ринку нерухомості, де лопнула цінова бульбашка, що сильно вдарило по доходах місцевої влади, скоротило доходи населення від нерухомості та пов'язаного бізнесу (важлива частина наявних доходів), водночас темпи зростання споживчих витрат впали нижче очікуваного рівня.

Щоб зменшити проблеми місцевої влади, центральний уряд дозволив їм збільшити боргове фінансування, замінивши короткостроковий борг довгостроковими облігаціями (на термін понад п'ять років) на суму \$1,4 трлн. Виручку від емісії цих довгострокових облігацій спрямовують також на зміцнення балансів комерційних держбанків і розширення їхніх можливостей кредитування. Центробанк країни теж сприяє підвищенню темпів зростання кредитування, хоча і зберігаючи обережність у питанні зниження ставок. Реальні відсоткові ставки в Китаї зараз перевищують 4 відсотки, тож їхнє значне зниження є неминучим з огляду на побоювання з приводу волатильності валютного курсу, а також фінансового стану комерційних банків.

Китайська влада вже зрозуміла, що стабілізація ринків – нерухомості та фондового – дає змогу пом'якшити проблему уповільнення темпів зростання споживчих витрат. І тому стратегія стабілізації вимагає, щоб місцева влада спрямовувала частину отриманого боргового спецфінансування на купівлю на ринку нерозпроданих житлових будинків і використовувала ці об'єкти для надання громадянам

гарантованого житла. Потрібно також, щоб небанківські фінансові держустанови купували і тримали на своєму балансі більше акцій. В іншій країні подібні заходи здалися б нереальними. Але в Китаї вони здійсненні завдяки державній фінансовій системі.

Крім того, склалася широка громадська підтримка ідеї розширення держпідтримки доходів населення. На початку березня на Всекитайських зборах народних представників палко обговорювали підвищення доходів і розширення системи захисту літніх людей і дітей. Хоча цього року уряд ще на 10 відсотків підвищив мінімальний розмір базової пенсії в містах і на селі, більшість економістів пропонують підняти цей рівень набагато вище. Річ у тім, що зараз у більшості малих і середніх міст, а також у сільських районах мінімальна пенсія дорівнює лише 200 юанів (\$27) на місяць.

Для підвищення загального рівня споживчих витрат критично важливо скорочувати регіональні відмінності у сфері охорони здоров'я та пенсійного захисту

Заклики збільшити пенсії пояснюються сильною різницею між регіонами. У Пекіні та Шанхаї базова пенсія майже в 5-7 разів вища, ніж у середньому по країні, що спричинено, як правило, серйозними відмінностями у фінансових можливостях місцевої влади, а також у вартості життя. Відповідно, для підвищення загального рівня споживчих витрат критично важливо скорочувати регіональні відмінності у сфері охорони здоров'я та пенсійного захисту.

Споживчі витрати домогосподарств у Китаї зазвичай позитивно корелюють із розміром сім'ї та кількістю дітей. Але крім швидкого старіння населення, Китай зіткнувся з проблемою низької народжуваності. Влада вже скасувала обмеження народжуваності, дозволивши сім'ям мати трьох дітей, але коефіцієнт народжуваності залишається на рівні близько одиниці. В опитуваннях молоді китайці називають великі витрати на дітей головною причиною, чому вони не збираються заводити ще.

Уряд пообіцяв протягом року сформулювати національну політику субсидування народження та догляду за дітьми

Центральний уряд пообіцяв протягом року сформулювати національну політику субсидування народження та догляду за дітьми, а в багатьох містах уже діють місцеві програми субсидування або преміювання народження дітей. Наприклад, одне з міст у Внутрішній Монголії нещодавно стало виплачувати субсидію 50 тис. юанів за другу дитину і 100 тис. юанів – за третю.

Майже 70 років тому в Китаї було запроваджено систему прописки «хукоу», яка обмежує варіанти внутрішньої міграції для сільських жителів. Однак сотні мільйонів робітників-мігрантів уже приїхали у великі міста, тому сприяння їхній інтеграції стало імперативом. Китай має гарантувати всім жителям рівний доступ до робочих місць і громадських послуг, включно з дитячими садками та школами, зайнятістю, медобслуговуванням, пенсіями.

Така урбанізація розширить масштаби споживчого попиту. Якщо більше сімей почнуть отримувати від держави більше грошей (у вигляді пенсій або субсидій на дітей), зросте споживання цілого спектра послуг – догляд за дітьми, освіта, профнавчання, охорона здоров'я, догляд за літніми людьми. А саме в цих сегментах споживчого попиту в Китаї зберігається великий неохоплений потенціал.

Новітні прориви компанії DeepSeek відкрили світові очі на досягнення Китаю у сфері ШІ та високих технологій. Очевидно, що у Китаю є потенціал для успіхів у сфері передових технологій завдяки його величезній і різноманітній вітчизняній економіці, глибокому кадровому резерву, розвиненим виробничим ланцюжкам. Безперервні технічні прориви дадуть змогу Китаю виробляти товари з вищою доданою вартістю й отримати супутній приріст доходів, продуктивності та внутрішнього попиту на послуги.

Держпрограми треба адаптувати до цієї нової фази розвитку. Оскільки витрати на масштабні будівельні проєкти вже досягли піку, вжиті заходи мають гарантувати підвищення частки праці в національних доходах. Для цього треба спрямовувати більше бюджетних коштів на підтримку доходів домогосподарств, а також на поліпшення і вирівнювання соцзахисту. Збільшення доходів домогосподарств і зниження рівня заощаджень – ось ключ до розкриття купівельної спроможності 1,4 млрд жителів Китаю.

(c) Project Syndicate 2025

Чжан Цзюнь

Чжан Цзюнь (Zhang Jun) – декан економічного факультету
Фуданського університету і директор шанхайського аналітичного
центру China Center for Economic Studies

